

Ár 2013, fimmtudaginn 13. júní, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Oddur Ólason.

Fyrir er tekið **mál nr. 25/2013**:

**M og
N
gegn
F**

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M og N, hér eftir nefnd sóknaraðilar, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Upphaflega barst úrskurðarnefnd erindi frá sóknaraðilum og A, sem var ábyrgðarmaður á hluta þeirra lána sem um ræðir í málinu. Undir rekstri málsins hefur varnaraðili lýst því niður að umræddar ábyrgðarskuldbindingar hennar hafi verið felldar niður. Hefur málið því verið felld niður að því er hana varðar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 28. febrúar 2013, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 25. febrúar 2013. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 7. mars 2013, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 7. maí 2013. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 8. maí 2013, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust með bréfi, dagsettu 22. maí 2013.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 13. maí 2013.

II.

Málsatvik.

Þann 17. mars 1999 var skuldabréf nr. X að fjárhæð kr. 1.719.492, gefið út af sóknaraðila M til FF. Varnaraðili hefur nú tekið yfir réttindi og skyldur FF samkvæmt skuldabréfinu. Sóknaraðili N, C og A, tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð in solidum á láninu.

Fyrir liggur ódagsett skjal „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“. Greiðandi að láni að fjárhæð kr. 1.719.492 var tilgreindur sóknaraðili M og ábyrgðarmenn voru sóknaraðili N, C og A. Sjálfskuldarábyrgðarmenn staðfestu með undirritun sinni að hafa fengið og kynnt sér bækling sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir. Í liðnum greiðslumat var hakað við „Nei“ fjórum sinnum vegna spurningar um hvort ábyrgðarmenn óskuðu eftir að greiðslugeta greiðanda yrði metin. Ekki rituðu þeir

upphafsstafi sína við það val. Tiltekið var að greiðslumat færi ávallt fram ef lánsfjárhæð væri hærri en kr. 1.000.000.

Þann 13. september 2006 var skjalið „Skuldskeyting og sjálfskuldarábyrgð“ dagsett. Tókst C á hendur greiðslur á eftirstöðvum skuldabréfs nr. X, að upphæð kr. 2.210.285. Jafnframt tókst sóknaraðili M á hendur ábyrgð á eftirstöðvum bréfsins.

Þann 13. september 2006 staðfesti FF að hann myndi falla frá kröfum á hendur ábyrgðaraðila á skuldabréfi nr. X. Ábyrgðaraðilinn var C.

Þann 24. október 2012 barst C innheimtuviðvörðun vegna skuldabréfs nr. X.

Þann 17. mars 1999 var skuldabréf nr. Y, að fjárhæð kr. 2.183.959, gefið út af sóknaraðila M til FF. Varnaraðili hefur nú tekið yfir réttindi og skyldur FF samkvæmt skuldabréfinu. Sóknaraðili N og C tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð in solidum á láninu.

Fyrir liggur ódagsett skjal „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“. Greiðandi að láni að fjárhæð kr. 2.229.223 var tilgreindur sóknaraðili M og ábyrgðarmenn sóknaraðili N og C. Staðfestu sjálfskuldarábyrgðarmenn að hafa fengið og kynnt sér bækling sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir.

Þann 13. september 2006 var skjalið „Skuldskeyting og sjálfskuldarábyrgð“ undirritað. Tókst C á hendur greiðslur á eftirstöðvum skuldabréfs nr. Y, að upphæð kr. 2.807.322. Jafnframt tókst sóknaraðili M á hendur ábyrgð á eftirstöðvum bréfsins.

Þann 13. september 2006 staðfesti FF að hann myndi falla frá kröfum á hendur ábyrgðaraðila á skuldabréfi nr. Y. Ábyrgðaraðilinn var C.

Þann 24. október 2012 barst C innheimtuviðvörðun vegna skuldabréfs nr. Y.

Þann 17. mars 1999 var skuldabréf nr. Z, að fjárhæð kr. 1.820.973, gefið út af sóknaraðila M til FF. Varnaraðili hefur nú tekið yfir réttindi og skyldur FF skv. skuldabréfinu. C tókst á hendur sjálfskuldarábyrgð á skuldabréfinu.

Fyrir liggur ódagsett skjal „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“. Greiðandi að láni að fjárhæð kr. 1.820.973 var sóknaraðili M og C var tilgreind ábyrgðaraðili. Sjálfskuldarábyrgðaraðili staðfesti að hún hefði kynnt sér bækling sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir.

Þann 13. september 2006 var skjalið „Skuldskeyting og sjálfskuldarábyrgð“ undirritað. Tókst C á hendur greiðslur á eftirstöðvum skuldabréfs nr. Z. Jafnframt tókst sóknaraðili M á hendur ábyrgð á eftirstöðvum bréfsins.

Þann 13. september 2006 staðfesti FF að hann myndi falla frá kröfum á hendur ábyrgðaraðila skuldabréfs nr. Z. Ábyrgðaraðili var C.

Þann 24. október 2012 barst C innheimtuviðvörðun vegna skuldabréfs nr. Z.

Þann 20. apríl 2005 var skuldabréf nr. Þ, að fjárhæð kr. 5.970.000, gefið út af sóknaraðila M til FF. Varnaraðili hefur nú tekið yfir réttindi og skyldur FF skv. skuldabréfinu. Sóknaraðili N, C og A tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð in solidum á láninu.

Þann 20. apríl 2005 var skjalið „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga Þ“ undirritað. Greiðandi láns að fjárhæð kr. 5.970.000 var tilgreindur sóknaraðili M og ábyrgðaraðilar voru sóknaraðili N, C og A. Staðfestu ábyrgðarmenn að hafa fengið og kynnt sér bækling sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir. Óskaði sóknaraðili N eftir því að greiðslugeta greiðanda yrði ekki metin og setti upphafsstafi sína við það val. Tiltekið var að greiðslumat færi ávallt fram ef lánsfjárhæð væri hærri en kr. 1.000.000.

Þann 13. september 2006 var skjalið „Skuldskeyting og sjálfskuldarábyrgð“ undirritað. C tókst á hendur greiðslur á eftirstöðvum skuldabréfs nr. Þ að upphæð kr. 6.163.884. Jafnframt tókst sóknaraðili M á hendur ábyrgð á eftirstöðvum bréfsins.

Þann 13. september 2006 staðfesti FF að hann myndi falla frá kröfum á hendur ábyrgðaraðila á skuldabréfi nr. Þ. Ábyrgðaraðilinn var C.

Þann 24. október 2012 var C send innheimtuviðvörðun vegna láns nr. Þ.

Sóknaraðilar kveða varnaraðila hafa hafnað kröfu þeirra um mánaðamótin október, nóvember.

Sóknaraðilar skutu málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 25. febrúar 2013.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili M krefst þess að ógilt verði sjálfskuldarábyrgð hans á skuldabréfum nr. X, Y, Z og Þ. Sóknaraðili N krefst þess að ógilt verði sjálfskuldarábyrgð hennar á lánum nr. Þ.

Sóknaraðilar byggja á því að FF hafi borið að láta fara fram mat á greiðslugetu beggja skuldaranna. Sóknaraðilar vísa til þess að hvorugur skuldaranna, M við upphaflegu útgáfu skuldabréfanna eða C við skuldskeytinguna, hafi gengist undir mat á greiðslugetu en öll lánin hafi verið yfir viðmiðunarfjárhæð skv. 2. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun sjálfskuldarábyrgða og 3. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, kr. 1.000.000, bæði við útgáfu bréfanna og skuldskeytinguna. Upphaflegur lánveitandi, FF, hafi verið aðili að báðum framangreindum samkomulögum og hið sama hafi gegnt um varnaraðila, sem yfirtekið hafi starfsemi hins framangreinda. Sóknaraðilar benda á að þau hafi ekki óskað skriflega eftir því, sbr. 3. gr. ofangreindra samkomulaga að mat á greiðsluhæfi aðalskuldara færi ekki fram, hvorki við upphaflega útgáfu bréfanna, né við skuldskeytinguna, enda hafi öll lánin verið yfir viðmiðunarfjárhæð sem áður sé getið.

Sóknaraðilar vísa til dóms héraðsdóms Reykjavíkur í máli nr. E-4707/2009 og til forsendna dóms Hæstaréttar í máli nr. 4/2013 máli sínu til stuðnings. Sóknaraðilar hafna því að dómur héraðsdóms Reykjavíkur í máli nr. E-760/2012 hafi fordæmisgildi í máli þessu.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Hvað ábyrgð sóknaraðila N á láni nr. Þ varðar vísar varnaraðili til þess að í málinu liggi fyrir að sóknaraðili hafi undirritað umrætt skuldabréf sem ábyrgðarmaður og skjal undir heitinu „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“. Þar hafi sóknaraðili merkt við reit þar sem hún hafi óskað eftir því að greiðslugeta skuldara yrði ekki metin. Samkvæmt skjalinu hafi sóknaraðili ritað undir svohljóðandi yfirlýsingu: „Sjálfskuldarábyrgðarmaður/menn staðfesta með undirritun sinni að hann/þeir hafi fengið og kynnt sér bækling sparisjóðanna um ábyrgðir.“

Varnaraðili vísar framangreindu til stuðnings til niðurstöðu héraðsdóms Reykjavíkur í máli nr. E-760/2012 um gildi sjálfskuldarábyrgðar.

Vísar varnaraðili til þess að meta þurfi allar aðstæður við lánveitingu, samning aðila og önnur atriði sem varpað geti ljósi á það hvort ógilda beri veðsetninguna og þá

í samræmi við 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggjerna. Vísað sé til dóms Hæstaréttar í máli nr. 116/2010. Niðurstaða dómsins styrki afstöðu varnaraðila um að skoða þurfi atvik máls og aðstöðu málsaðila í hverju máli fyrir sig sérstaklega í ljósi áðurnefndrar 36. gr. laga nr. 7/1936. Þá sé jafnframt vísað til úrskurðar úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 10/2011.

Framangreindu til viðbótar telur varnaraðili kröfu sóknaraðila um ógildingu umræddrar ábyrgðarskuldbindingar falla niður vegna tómlætis af hans hálfu. Sóknaraðili hafi ritað undir áðurnefnda ábyrgðarskuldbindingu 20. apríl 2005 og hafi fyrst verið gerðar athugasemdir við ábyrgðina í júlí 2012 eða tæpum sjö árum eftir að sóknaraðili hafi gengist í umrædda ábyrgð. Varnaraðili vísar framangreindu til stuðnings til dóms héraðsdóms Reykjavíkur í máli nr. E-4871/2011.

Varnaraðili bendir á að sönnunarbyrði um að skuldbinding sóknaraðila N sé fallin úr gildi eða ógild hvíli á sóknaraðila. Sóknaraðili hafi ekki sýnt fram á að ósanngjarnt sé af hálfu varnaraðila að bera fyrir sig ábyrgð hennar samkvæmt skuldabréfinu, hvað þá að önnur skilyrði 36. gr. laga nr. 7/1936 séu uppfyllt. Þegar sóknaraðili hafi undirritað umrætt skuldabréf sem sjálfskuldarábyrgðaraðili hafi falist í því loforð sem skuldbindi sóknaraðila að lögum til að tryggja efndir samkvæmt skuldabréfinu. Að því virtu og þegar framangreind atriði séu metin heildstætt verði ekki talið að sóknaraðili hafi sýnt fram á að fyrir hendi séu forsendur til að víkja til hliðar ábyrgðarskuldbindingu hans á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936.

Varnaraðili telur rétt að benda á að samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga sé samantekt verklagsreglna sem settar hafi verið til að draga úr vægi ábyrgðarskuldbindinga við lánveitingar. Samkomulagið hafi ekki lagagildi og feli ekki í sér ófrávíkjanlegar formreglur sem sjálfkrafa hafi þær afleiðingar að ógilda beri sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila.

Með vísan til alls framangreinds telur varnaraðili sjálfskuldarábyrgð þá sem sóknaraðili N hafi gengist í til tryggingar áðurnefndu skuldabréfi nr. Þ gilda og beri því að hafna kröfu sóknaraðila.

Hvað varði ábyrgðir sóknaraðila M á lánum nr. X, Y, Z og Þ telur varnaraðili ábyrgðirnar gildar. M hafi verið útgefandi lánanna og fyrrum skuldari. Hann hafi gengist í sjálfskuldarábyrgðir á framangreindum lánum þegar eiginkona hans, C, hafi gerst greiðandi að lánunum. Vísað sé til dóms Hæstaréttar í máli nr. 16/2007.

Með vísan til framangreinds telur varnaraðili sjálfskuldarábyrgðir þær sem sóknaraðili M hafi gengist í til tryggingar skuldabréfum nr. X, Y, Z og Þ gildar og beri því að hafna kröfum sóknaraðila.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgða sóknaraðila M á skuldabréfum nr. X, Y, Z og Þ og sóknaraðila N á skuldabréfi nr. Þ.

Kröfur sóknaraðila byggja á samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dagsett 1. nóvember 2001. Umrætt samkomulag er undirritað af Sambandi íslenskra sparisjóða f.h. sparisjóða. FF var einn þessara sparisjóða og leiðir varnaraðili í máli þessu rétt sinn frá því félagi. FF bar að fullnægja þeim skyldum sem á honum hvíldu samkvæmt samkomulaginu, sbr. dóm Hæstaréttar í máli nr. 169/2012.

Umrætt samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð fyrir annan einstakling, sbr. 2. gr.

samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggi fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði veitt engu að síður, skal hann staðfesta það skriflega.

Í upphafi verður vikið að sjálfskuldarábyrgðum sóknaraðila M. Sóknaraðili M byggir á því að greiðslumeta hafi átt C við skuldaraskiptin 13. september 2006. Þótt skuldaraskiptin hafi ekki falið í sér stofnun nýrrar kröfu verður að telja að sú breyting að sóknaraðili M gerðist ábyrgðarmaður í stað skuldara hafi leitt til þess að varnaraðila bar að fara að reglum samkomulagsins. Er það enda samkvæmt orðum sínum ekki bundið við þau tilvik að til ábyrgðar sé stofnað í upphafi skuldarsambands, sbr. dóm Hæstaréttar í máli nr. 322/2013.

Samkvæmt framansögðu var varnaraðila því skylt samkvæmt bókstaf 3. gr. samkomulagsins að láta fara fram mat á greiðslugetu skuldara, C, og sinna þeim skyldum um upplýsingagjöf til sóknaraðila M, sem mælt er fyrir um í 4. þess. Óumdeilt er að þetta var ekki gert.

Þótt fallist sé á að það hafi verið á ábyrgð varnaraðila að ekki var sinnt þeim skyldum sem samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga kvað á um við skuldskeytinguna í september 2006 leiðir það ekki sjálfkrafa til ógildingar á loforði sóknaraðila um að bera sjálfskuldarábyrgð á láninu. Fullnægja þarf einnig skilyrðum þeim sem mælt er fyrir um 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggjerna um að ósanngjarnt sé eða andstætt góðri viðskiptavenju að bera loforðið fyrir sig og skal við mat á því líta til efnis samnings, atvika við samningsgerð, stöðu aðila við hana og atvika sem síðar komu til. Ekki hefur verið sýnt fram á að þeim skilyrðum hafi verið fullnægt. Skiptir einkum máli í þessu sambandi að við skuldskeytinguna varð staða sóknaraðila ekki lakari en verið hafði fyrir hana, enda var sóknaraðili útgefandi og skuldari umrædds láns og var því í raun einungis um breytingu á formi skuldbindingar sóknaraðila að ræða, sbr. dóm Hæstaréttar í máli nr. 16/2007.

Samkvæmt framansögðu verður ekki hjá því komist að hafna kröfu sóknaraðila M um ógildingu sjálfskuldarábyrgða hans á skuldabréfum nr. X, Y, Z og Þ.

Verður því næst vikið að sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila N á skuldabréfi nr. Þ, upphaflega útgefið af sóknaraðila M til FF.

Óumdeilt er að varnaraðili mat ekki greiðslugetu sóknaraðila M, útgefanda skuldabréfs nr. Þ. Samkvæmt 3. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga var varnaraðila skylt að meta greiðslugetu M. Verður varnaraðili að bera hallann af því að slíkt greiðslumat fór ekki fram og þar með hver niðurstaða þess hefði orðið og hvort sóknaraðili hefði eftir sem áður gengist í ábyrgð fyrir M eftir að hafa kynnt sér matið. Verður að meta atvik við skuldaraskiptin 13. september 2006 í þessu ljósi, með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggjerna.

Ekki verður séð að málsatvik séu sambærileg máli Hæstaréttar nr. 116/2010 þar sem sérstök yfirlýsing ábyrgðarmanns lá fyrir um að hann hefði gengist í ábyrgðina þótt skuldari hefði ekki staðist greiðslumat. Þá er ekki unnt að jafna atvikum máls þessa við dóm héraðsdóms Reykjavíkur í máli nr. E-760/2012. Í því máli hafði sambúðarkona undanskilið banka frá þeirri skyldu að framkvæma greiðslumat, með yfirlýsingu á sjálfskuldarábyrgðina, sbr. heimild hjóna eða sambúðarfólks í 3. mgr. 3. gr. til að undanskilja fjármálafyrirtæki frá skyldu til greiðslumats, vegna ábyrgðar á skuldum hvors annars. Sú er ekki aðstaðan í máli þessu þar sem atvik falla ekki undir undantekningarreglur 3. gr. samkomulagsins um heimild ábyrgðaraðila til að undanskilja fjármálafyrirtæki skyldu til greiðslumats.

Ekki liggur fyrir hvenær sóknaraðila varð fyrst ljóst að með réttu hefði átt að kynna henni greiðslumat á skuldaranum með tryggilegum hætti og að þetta kynni að hafa áhrif á greiðsluskyldu hennar. Í þessu ljósi telur nefndin sig ekki geta fallist á að sóknaraðili N hafi sýnt af sér tómlæti sem leiði til þess að sjálfskuldarábyrgð hennar verði látin standa, sbr. dóm Hæstaréttar í máli nr. 4/2013, þar sem ekki var fallist á að um tómlæti væri að ræða þegar um níu ár liðu frá því gengist var í ábyrgð þar til gerðar voru athugasemdir við ábyrgðina.

Í ljósi alls framangreinds verður að telja að rétt sé að ógilda ábyrgð sóknaraðila N á skuldabréfi nr. Þ, með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfu sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila, N, á skuldabréfi nr. Þ, er ógild.

Reykjavík, 13. maí 2013.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Oddur Ólason